
La poeta com a nòmada o viure entre paradoxes

Trànsit entre dos vols : el títol del llibre que ens ocupa ; “*Latitud Sud*”, “*Meridià de Greenwich*” i “*Temps en trànsit*” : els títols que encapçalen la primera, segona i tercera part, respectivament, del llibre. “*Latitud Sud*” : implica *per se* l’existència de la Latitud Nord ; “*Meridià de Greenwich*” : un meridià és qualsevol cercle màxim dels globus terraquii que passa pels pols polars (pol nord/pol sud), i el Meridià que passa per Greenwich - antic municipi d’Anglaterra que actualment forma part del Gran Londres - es pren com el de longitud zero ; “*Temps en trànsit*” : “transitar” entre el present i el passat, l’ara aquí però alhora allà, sentir el temps...

Anna Aguilar-Amat està perfilant la seva geografia particular, íntima, bastida sobre binomis, sobre contraris, el seu món està dividit en dues parts per un meridià, amb dos pols i dues latituds, nord i sud com no hi ha un dins sense un fora - “(...) *Per a tu també és juliol i m’he adormit al sol. / I em llisca la saliva per la galta i, en alçar el cap, / em colpeix l’evaporació ràpida de la suor / del meu front, del meu coll, del meu cor, / marcant quirúrgicament les superfícies i els límits, / el dins i el fora, el prop i el lluny... / La intensitat i la caducitat de l’estiu.*” (*Lycra o cotó*) - , la felicitat sense la infelicitat - “(...) *El dia que la infelicitat ja ha rebut nom, / ens adonem, però que a la felicitat / també li’n manca un (...)*” (*Mots*) - o la hospitalitat sense la discòrdia - “(...) *De tu aprendria que els ocells tenen ales / només per força de la gravetat, / que la hospitalitat es crea en la discòrdia. / Que, quan ho has perdut tot, és a la fi tot teu (...)*” (*A un infant no concebut*) - .

La poeta viu “entre dos vols”, en una mena de zona franca indeterminada des d’on constata i expressa les seves pròpies contradiccions, les paradoxes a les quals es veu abocada. Si les contradiccions són irresolubles, les paradoxes irreconciliables: el Nord suposa el Sud, però mai no esdevindrà Sud. Davant la tensió entre contraris i

enfront els dubtes, confusions, sentiments de culpa que assetgen la poeta, el seu jo transita entre espais, temps, records i persones, assumint plenament les incerteses i les obsessions que ens transmet en els seus versos.

En cada poema es tracen itineraris d'anades i vingudes, on sensacions, sentiments, i reflexions s'enllacen entre sí com les peces d'una cadena, de vegades a la manera com succeeix en el món dels somnis. La visita a un museu de Londres (cf. *Natural History Museum - Museu 'natural' d'història*), la contemplació d'un quadre que va impressionar la poeta (cf. *National Gallery*), les olors de la Gran Bretanya (cf. *Olor a la Gran Bretanya*), els retrats del Museu del Prado (cf. *Museu del Prado*), un viatge en metro (cf. *Viatge en metro mentre voles a Bloomington*) o circular en cotxe per Barcelona (cf. *Ronda Litoral*), són detonants, pretextos dels poemes, el principi d'un trajecte interior: "Jo sóc Tombuctú, i puc dir-vos que nosaltres estem exactament al cor del món", diu la cita d'Ali Farka Toure que reproduïx la poeta al començar *Latitud Sud*, jo sóc el cor del món, la meva ànima és el centre del meu univers :

Natural History Museum - Museu 'natural' d'història

Un niu de colibrí. Un ou petit a dins
com el primer petó que ens vàrem fer.

Una vitrina, com un llit posat dret, amb el llençol
cristallitzat per la memòria, i amb tres-cents colibrís
com alguns petons que ens vàrem fer després

(...)

S'hi està bé, aquí assegut. Ara el museu esdevé 'natural' i sóc
en una terrassa a Eivissa : dies

en un paradís tan aliè a la meua biografia
com si també hi hagués un vidre.

La mort a ambdós costats o com
la transparència simple.

Londres-Eivissa

De Londres a Eivissa o de Barcelona a Londres (cf. *La Rambla (Barcelona) i Chamberlain Square (Birmingham)*), de Barcelona-Lió-Venècia (cf. *Trànsit entre dos vols*), o viatge a Farrera de Pallars (*Al meu cotxe o Viatge a Farrera de Pallars*), el Meridià de Greenwich en el planeta de la poeta passa per tots aquests pols, per aquests paisatges urbans, actuals, propers. Però també hi ha d'altres latituds, un

Nord i un Sud que són el “Jo” i el “Tu”, o l’ “Ahir” i l’ “Avui”, amb uns límits que successivament es dibuixen i desdibuixen en els mots, traçats per la paraula, on el “com” construeix el “què”:

Pronoms dalt d’un vaixell

No voldria parlar només de mi, ni que jo sigui tu, ara mateix.
Als ulls de bou el mar hi és i no hi és : un bellugueig d’onades d’elastina - l’escleroproteïna dels tendons. Tant de vaivé per restar al mateix lloc. (...)
Però només puc parlar de mi i de tu que sóc jo ara mateix.
No puc dir res que faci entenedor un dilema d’aquests pels quals la gent es mata, (...)
(...) Ni si hem fet bé o no.
I ara només parlo de tu i de quan tu ets jo, vull generalitzar-nos i servir a alguna causa que tingui uns ulls d’infant quan l’enfronti al mirall de la raó (...)
(...) pronoms indefinits,
febles i relatius, com l’horitzó. Sense arguments, sense anells, sense astrolabis, sense penediment.
A ara sense tu, jo.

Del “Jo” al “Tu”, conjugats de totes les maneres possibles, anant d’un pronom a l’altre com el vaivé d’un vaixell, o transitant entre l’ “Ahir” i l’ “Avui”, que són també el fred i la calor :

Ahir, avui

Si ahir vaig sentir fred no era pel sol enterbolit,
ni pel vent costaner, esgarriat i ignorant com un full de diari,
(...)
Ahir vaig sentir fred als ulls.
I no n’era responsable el carreró de cantonades brutes,
(...)
El fred que ahir tenia no era d’haver perdut
les mans que em raspallaven l’ànima plena de molles,
no era la llenya humida,
(...)
I tanmateix aquest caliu que avui, com el retorn d’un gos,
m’escalfa el cor,
(...)
Avui camino per la vora amb veus del tròpic
com si fes passes sobre un piano de rajoles grises.
(...)
I perquè tu ets aquí, encara.

Com ahir.

A voltes, és la cadència del poema, amb repeticions persistents d'una frase, qui evidencia per sí mateixa les obsessions de la poeta, com la profunda i sentida absència de la persona que ha estimat,

Lycra o cotó

El vi negre llenega desmaiats fins als meus llavis.

El tasto sense sortir del got.

I penso: per a tu també és juliol.

I la duresa calenta del vidre

té el gust dolç de la sal a les teves commissures

quan hi passes la llengua.

(...)

Per a tu també és juliol quan terra endins

l'oreneta crida, (...)

Per a tu també és juliol quan el sol acarona

els somnis del meu cos que han estat teus

com tants,

i quin banyador des portar : *lycra o cotó*.

(...)

Per a tu també és juliol i m'he adormit al sol.

(...)

o el retret de la poeta envers ella mateixa, l'expressió amb certa ràbia del sentiment de buidor :

Sagrera

De vegades em pren la mesquinesa i vull

que el dia tingui més hores.

Del teu vaixell de guerra prens el velam per fer

un vestit de núvia, quan l'església és tancada i a l'armari

no hi ha cap.

(...)

De vegades la mesquinesa em pren : veig

el meu vers com una epifania del teu,

(...)

De vegades em pren la mesquinesa, i la por de la fosca

se m'atansa.

Després que s'ha apagat l'espelma del pecat, resta

la rigidesa de la verge enreixada, freda, cega, la niciesa

al cor i al front corona d'esbarzers.

(...)

Els poemes que acabem de citar, desprenen un cert alè de pregària espiritual, com si la poeta necessités confessar allò que la perturba, el desordre emocional, la confusió i les cicatrius, i cerqués la redempció en el mateix acte de l'escriptura : *“mira que tenir ales vol dir renunciar als dits : si vols / fer res haurà de ser amb paraules “ (Volar). Si les paradoxes no es poden desfer, és inútil lluitar contra elles, però podem fer-les explícites, evidents, ser conscients que ens movem entre elles, i això implica obrir la porta als fantasmes interiors. Com diu David Castillo en el seu pròleg al llibre, els poemes evocuen “una sensació elegíaca, entre el dolor i la consolació. Vivim entre dos mons i les incomprensions ens acaben ferint. Com a testimoni de les fractures existencials, els versos tenen alguna cosa de teràpia per fer ressuscitar l'autoestima.”.*

Els amors perduts, trencats, les absències invadeixen capritxosament el pensament de la poeta. Els records es llancen contra el pensament com agulles, apareixen en qualsevol moment, furtius i traï dors, dins el vagó d'un metro (cf. *Viatge en metro mentre voles a Bloomington*), enmig del sopor de l'estiu (cf. *Agost*), o passant en cotxe per un espai re-conegut de la ciutat (cf. *Ronda Litoral*). De vegades, la intensitat del sentiment és tan gran que sent vergonya ; d'altres, l'amargor és punyent, la culpa inexorable :

Estacions. Catedral

(...)

I el teu record em fuig com un gos aviat.

Però, Hi cregui o no, m'agrada dir el teu nom.

(...)

Com a mi m'és un càstig haver-te

cregut tant quan et descreia i haver fet l'amor

trista almoina a la mà del gitano que em diu benediccions.

Pensem que hi ha camí. Que mai no haurem de demanar
com ell.

Pobre de mí ! Recullo com guspires engrunes de la fe.

La poeta “s'empassa” aquestes “absències” “ *com aquests calamars re-fregits, / amb un glop de cervesa, / com se'ns empassa la soledat eterna i momentània d'un bar brut*” (*Qüestió de detall*). I és així, amb “una màscara” rera la qual amaga el seu

neguit interior, com va a recollir al seu fill a l'escola, posant *“la millor cara de triomf”*, preguntant *“tot el que pugui per no explicar-te res”*, doncs *“no li cal saber que he seguit, pel desert, el curs d'un mapa fals”* (*Recollir-te a l'escola*). I quan el nen pregunta a la mare *“¿Per què hi ha històries que no són per a nens?”*, ella li contesta, instal·lada novament en la paradoxa : *“Perquè la Caputxeta es menja el llop, de vegades”* (*Mama*). I una por mortificadora, una por de mare : *“¿I si / no puc endevinar a quin dels meus dos fills / pertany l'olor d'aquesta samarreta bruta ? (...) Pagaré el que he trencat, escombraré per sempre / però que em tornin els fills tal com ells eren / sense ombres de l'oblit, mitges d'odi dels altres / que els cobreixen el rostre”* (*Dies sense ells*). La separació dolorosa dels fills engendra angoixa, i ella està disposada a pagar per totes les culpes, pels errors comesos, per haver begut *“de la vida fins a :*

1. *Embriagar-me massa*
2. *Vessar el most destil·lat de les faltes que fermenten en la tristesa*
3. *Dubtar molt dels records que rodolen :
grans de raï m o pilotes de platja, engolits i tornats per les ones.”*
(*Dies sense ells*)

Transitem, doncs, acompanyant la poeta a través del seu diari íntim, on es reconeix com a una ànima errant *“mesurant quanta / força ens queda encara per ballar avui sense models, / sense mitologia, sense cultura, sense roba. Sense / intenció, Sense saber on anem”* (*Museu del Prado*). Sense saber on anar, constantment dividida, escindida. La poeta com a nòmada, entre anades i tornades, descrivint i seguint trajectes sense retorn ni destí fix.

Marcats per la seva pròpia natura, els nòmades es veu abocats a la primera de totes les paradoxes: la seva immobilitat malgrat “transitar” constantment. En el seu vagar continu pels territoris del seu esperit, no hi ha parada possible per a la poeta, sempre anar i venir, d'un record a un altre, d'una primera imatge a una segona i una tercera, i d'un tu a un jo sense el nosaltres... de la paraula al sentiment, de l'ahir a l'avui, viatjant a través del temps i de l'espai.

I així, habitant en el país dels nòmades, amb “la llibertat de qui no és res, ni té res” (parafrasejant a Janwillem Van de Wetering citat al llibre), la poeta s’ha llançat al buit des de la longitud zero del Meridià de Greenwich, per volar i navegar entre els territoris i orografies de la seva ànima, descobrint, que malgrat la por i el dolor, “els paisatges” que hi veu són “unes vistes magnífiques” :

Volar

(...)

Els que saben volar, potser en lloc de sumir-se en la tristesa,
s’alcen, i per ells és un cel de lucidesa extensa
des d’on es veu l’ahir i l’avenir del món.

Voldria saber si els avions de paper que sempre fas
són perquè vols volar.

Els fills dels llops caminen, i els de les orques neden.

Però els animals que tenen ales han d’aprendre a volar
del drama de llançar-se al buit.

(...)

Mira’m : jo encara estic caient i preguntant-me
si en lloc de ser un pardal sóc una sargantana.

Això, sí, tot i el brunzit del vent que m’eixorda i m’exmotxa,
els paisatges que veig són, t’ho asseguro,
unes vistes magnífiques.

* * *